

Zseniális utazás

Derkó 2021

Műcsarnok,
2021. III. 3. – IV. 4.

A Derkovits Gyula Képzőművészeti Ösztöndíj talán a legtöbb figyelmet kapó támogatási rendszer Magyarországon. A pályázat útján kiválasztott, 35 éven aluli alkotók 26 fős listájára mindenki kíváncsi. Az idej, sokak által várt, de sajnos eddig csak az online térben megvalósuló bemutatkozó kiállításra fantasztikus anyag állt össze olyan művészekkel, akik mély, olykor megrendítő, olykor megvilágosító, de mindenképp intenzív asszociációkat és érzelmeket keltő műalkotásokat hoztak. Mégis, ami miatt a legtöbben figyelik a Derkovits-ösztöndíjasokat, az nemcsak ez a minőség, hanem a „fiatal művész” toposza is. Több éve vesszőparipám ez a fogalom, hiszen egyszerre tartom megkerülhetetlennek és valamilyen szinten károsnak is. Vitathatatlan, hogy a pályájuk elején álló alkotók kezdeti hátránnyal lépnek a porondra abban a tekintetben, hogy még nincs meg minden tapasztalatuk a művészeti világ működésével és lehetőségeivel kapcsolatban. Kevesebb idejük volt arra is, hogy jelt adjanak magukról. Ki gördülékenyebben esik át ezen a szakaszon, ki rázósabban, s ez sokszor nem is vérmérséklet kérdése. Ezért fontos figyelni rájuk, nyitottnak lenni, és ahogy lehet, támogatni őket, hogy később öngerjesztőbb módon működjön a gépezetük. Persze a művészlét ezek után sem válik szívárványos ösvénnyé, de nem is a könnyűségéért választja, aki e mellett dönt.

Az viszont kevésbé tudatosul ennek kapcsán, hogy a „fiatal művész”-toposz félrevezető is lehet. Ehhez a fogalomhoz kimondatlanul is hozzá tartozik az, hogy még nem beérett alkotóról van szó, aki csak kutatja a művészi kifejezés eszközeit, munkái ezért még az útkeresés szakaszát dokumentálják. De ha a „derkovitsosok” kiállításán körbenézünk, teljes értékű művészi alkotásokat láthatunk, messze a kezdeti szárnypróbálgatásoktól. Sok mindenben múlik, hogy mitől lesz igazán jó egy műalkotás, de ez nem feltétlenül az életkor vagy az idő függvénye, ezért nem helytálló a „fiatal művész” fogalmával együtt járó kivárá és bagatellizálás, amivel sokszor rossz szándék nélkül fosztják meg őket a komolyságtól. Inkább figyeljük munkáikat most, a maguk valójában, ne pedig a jövő ígérését keressük bennük.

Amikor a tárlat építése alatt végignéztam az alkotásokat, hamar feltűnővé vált számomra, hogy mennyi közös gondolat és téma van az itt látható munkákban annak ellenére, hogy egymástól függetlenek és elég sokfélék. Ezek nem nevezhetők tendenciáknak, melyek lefedik a fiatalabb alkotó generáció irányultságait, de mindenképp izgalmas párbeszédet és közösségeket kezdeményezhetnek. Ilyen például az ipari világ megidézése. Gondolok ezalatt Éles Lóránd titokzatos cső- és tartálysobraitra, Brutóczi Csaba steampunk hangulatú kinetikus alkotásaira vagy a

szintén mozgó, az időt mint elasztikus latex futószalagot megjelenítő Kazi Roland installációjára. Elvontabb értelemben Kicsiny Martha szürreális videómunkájában az egymásra pakolt, építőanyagként használt, ember formájú bábuhegyek is a termelésről szólnak, de Kiss Adrian Alexandru az autó vázát mint ipari terméket kifordító és újraértelmező műve is idekapcsolódik. A technológia korszakában ezek az alkotások képesek távoli, tőlünk kicsit idegen, baljós, de mégis vonzó metaforákként használni a

GOSZTOLA Kitti:
Mythosis, 2020,
lakkozott hattyútojás,
üvegbúra, akácfa,
változó méret
Fotó: Berényi Zsuzsa
A művész jóvoltából
↓

mesterséges világ esztétikáját, ami már egy jó ideje meghatározza az életünket. Ennek kritikusabb olvasatát adja Süveges Rita munkássága, aki festményeinek minimalizált színhasználatával fokozza üzenetének hatását. A visszafogottságukban is egészen drámai képeken az ember alkotta világ rideg művisége és a kiszolgáltatottságában is lehengerlő természet áll szemben egymással.

Érdekes ezen a ponton megemlíteni Kincses Előd Gyula szobrászati tevékenységét, mely viszont negatív vagy pozitív előjel nélkül állítja egymás mellé a természet és az ember alkotó erejét: hihetetlen részletességgel faragott ki egy fatöngöt márványból. A hangsúly mégsem az ügyeségen van, hanem azon, hogy a másolat túllép önmagán, és saját étellel rendelkező alkotássá válik. Mondhatjuk úgy is, hogy ez a szobor a farönk kiteljesedése, mégis a kettő együtt tesz ki egy egészet. Hasonlóan Révész Anna különleges grafikáihoz, amelyek egy gyökeret emelnek ki a tájból, és teszik azt egészen különleges, melankolikus, egyszerre rejtélyes és vonzó entitássá. Ehhez a témakörhöz kapcsolódva Szilágyi Péter Antal köveket és fadarabokat ábrázoló, de erősen természetellenes beállítású, irreális csendéletei az egyensúlyról szólnak, csakúgy, mint Gergely Réka organikus anyagokat, mint a hamu vagy a víz, felhasználó szobrai, melyekkel a művész a változékonyságra is utal. Bernáth Dániel festményeinél ez a harmóniára való törekvés másképp, az absztrakt formanyelven keresztül, a letisztult, egymástól hasadékkal elválasztott alakzatok alkalmazásával jelenik meg, míg Varga Ádám képei esetében a finomhangoltság a zenei eljárás módhoz hasonlóan az egy témára írt színvariációkon keresztül teljesedik ki. Ezek a műtárgyak annak ellenére, hogy első ránézésre akár személytelennek is tűnhetnek, valójában elvont tartalmak vagy lelki folyamatok metaforái, akár csak Melkovics Tamás burjánzó szoborszövedéke, amely már csak a formák végtelen puhaságával is számos megfogalmazhatatlan és épp ezért végtelenül izgalmas érzetet hív elő.

Az élet menetéhez konkrétabban kötődő, személyes helyzeteket idéznek meg Jagicza Patrícia festményei, amelyeken a felszabdalt labda képéből, a hátracsúszott maszk szorításából vagy a vállunkon ülő gorillakisördög-ből csak sejtjük az énen belüli szakadásokat, a remegő, belső önvallomásokat. Ezzel szemben Kenesei Zsófia megrázó, gyermekkori traumákat feldolgozó projektje már kevesebb kérdést hagy maga után. Dokumentarista őszintesége mellbevágó, ezért aki megtekinti a videót és a textilinstallációt, előbb fogja figyelni magát a mondani-valót, majd utána a választékos művészi megoldásokat. Gulyás Andrea Katalin festményei szintén szavakkal nehezen megfogalmazható érzést hoznak felszínre: a képein ábrázolt pillanatszorító nevű eszközök a fojtogató idő metaforájává válnak, a szorításukban szenvedő labda még feszesen tartja magát. Ugyanez a szerszám jelenik meg installációján, ahol a pillanat szorítása az egyetlen, amely a világvégi kis település épen maradt házait még egyben tartja az egyre pusztuló és elnéptelenedő utcában. Szabó Franciska festményein és kollázsain szintén láthatósági mellényt ad az eltűnőknek, a társadalom szélére szorult munkásembereknek.

A humánus gondolatokat előhívó alkotásokkal szemben Rózsa Luca Sára más érzeteket hoz mozgásba. Expresszív képeinek személytelen, elmosódó szereplői még torzulásaikkal sem keltenek természetellenes benyomást, inkább a fizikai korlátok alól felszabadult, puha test képzetét keltik, amely meztelenségével és a természeti háttérrel az aranykor mítoszáit idézi meg. A mitológiák és az elmúlt korok esztétikájának újragondolása az idej Der-

kovics-ösztöndíjasok között is meghatározó helyet foglal el, ami nem is meglepő, hiszen a mítoszok világát még a mai, racionálisnak vélt társadalom sem tudja kiiktatni, csak sokszor nem nevezi a nevén. A mítosz és a művészet egyébként is édestestvérek, hiszen mindkettő képes a metaforák útján rávilágítani mélyebb igazságokra. Így jelenik meg Szabó Menyhért gumiplasztikáiban Marsyas-

↑
MELKOVICS Tamás:
Blue kit, 2020,
tömbösített és faragott
MDF-lemez, 60 elemből
felépülő, változó méretű
kompozíció
Fotó: Berényi Zsuzsa
A művész jóvoltából

LEITNER Levente István:
Rossz farkas, 2018,
 akril, gyanta, 195×50×35 cm
 Fotó: Berényi Zsuzsa
 A művész jóvoltából

KICSINY Martha:
Operatív tekintet, 2020,
 digitális film, 4' 10"
 Fotó: Berényi Zsuzsa
 A művész jóvoltából

nak, az Apollón istenséggel szemben alulmaradt szatírnak a lenyűzött bőre. Az élénk színű szobrok tapintása egyébként rémisztően emlékeztet a valóságos test érintésére. Gosztola Kitti műveinek mindig kivételes társadalmi és kulturális utalásrendszerében most egy ikreket hordozó hatyútojás készült, amely egyszerre szól a spártai Lédáról, míg a tojás groteszk, fantasztikus kialakításával számomra az emberi hiszékenységre és képzelőerőre is rávilágít. Leitner Levente István emberméretű szobrán egy Poszeidón-arc köszön vissza, miközben a sűrke, sziklára emlékeztető test overallszerű ruházata inkább egy mai munkást juttat az eszünkbe hasonlóan ahhoz, ahogy Ámmer Gergő vegyíti a jelent a múlttal. Szoborcsoportján a klasszikus görög szobrászatot idéző gipsztorzó szintén az álmok világába, egy olyan aranykorba repít minket, amikor Kalifornia partjainál ülünk Mercédészünk tetején, egy pálmafa alatt. Időben előre haladva, Sipos Boglárka nagy méretű metszetei a reneszánsz festészetnek a kereszténységet és világi elveket egyaránt képviselő műalkotásai között teremtenek párhuzamokat konkrét képi parafrázisok alkalmazásával, Gregóczy Réka videómunkájával pedig a 20. századi történelem egyik legnagyobb traumáját, a zsidóság meghurcolását tematizálja. Innen nézve Bánkúti Gergő akvarellsorozata és szobrai a mítosz irreálisabb oldalára kanyarodnak, miközben különböző kulturális utalásokat vegyítenek. Az ember-lélek-állat-természet négyeséről szóló, abszurd, mégis érzékletes, egyszerre vészjóslóan boszorkányos és mesészerű situációi új, mégis autentikusnak tűnő történeteket alkotnak a képek nyelvén. Ugyanez a bizarr, kicsit sötét, mégis végtelenül szellemes világ jellemzi Horror Pista csempeképeit is, amelyeken már nem a mitológiák, hanem a retróval átítított modern mítoszok világa köszön vissza, kifordítva és játékba hozva a giccs esztétikáját is.

A 26 képzőművész eltérő művei azt adják, amit sokszor a művésztől várunk: történeteket mesélnek, megmozgatják a fantáziánkat, miközben önmagunkat és a minket körülvevő világot is másként látjuk a bemutatott alkotások szűrőjén keresztül. A magas szintű technikai tudással létrehozott művek olyan vizuális izgalmakat és képi kalandokat nyújtanak, melyek a mindennapiságban megfáradt szem számára felérnek egy zseniális utazással.